

‘Zo geestig, kunstig en natuurlyk’ Het portret van de familie Quarles door Gerard Hoet I (1648-1733)

¹
Gerard Hoet I, *Familieportret van Pieter Quarles, Cornelia Splinter van Loenersloot en hun zonen Willem en Lodewijk, met een bediende en in de achtergrond het huis Vrijburg bij Voorburg*, ca. 1727, olieverf op doek, 103,5 x 156,5 cm, Den Haag, Haags Historisch Museum, inv. 2016-0007-SCH.

Het aantrekkelijke achttiende-eeuwse familieportret dat op 30 november 2016 bij Christie's in Parijs werd geveild, leek uit het niets tevoorschijn gekomen (afb. 1).¹ Betrouwbare gegevens over de afgebeelde personen en de schilder waren in de mist van de tijd verdwenen en in de uitgebreide documentatie van het RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis was geen enkele afbeelding van het intrigerende stuk te vinden. Dit is het verslag van de resultaten van het onderzoek naar de geportretteerden, de kunstenaar en de herkomstgeschiedenis. Ook zal worden ingegaan op het gebouw met het torentje in de achtergrond, aangezien dat een cruciale rol speelde bij de identificatie van de geportretteerden.

Speculaties

In een landschap zijn vijf personen afgebeeld: drie volwassenen en twee kinderen. Uiterst links zit een voornamende dame met een kanten sluier op het hoofd. Zij draagt een blauwe japon over een witte onderrok. Haar rechterhand steunt op een tafel met daarop een gesloten waaier en twee dode patrijzen. Naast haar poseert een al even voornamende heer in een kostuum waarvan de bruinrijze jas net boven de knieën valt. Hij draagt een lange pruik en hoge zwarte laarzen met kniestukken en sporen. Zijn steek is onder de linkerarm geklemd. In zijn rechterhand houdt hij de riem waarmee een hazewindhond is aangelijnd. De vrouw en de man zullen de ouders zijn van de twee jongens, die in een door een minipaardje getrokken rijtuigje zitten. De oudste van de twee heeft de teugels vast en is in het centrum van de voorstelling geplaatst. Hij is gekleed in een rood kostuum en heeft een steek op het hoofd. De linkerhand van zijn in een blauw kostuum gestoken jongere broer – met zijn steek op schoot – rust op zijn schouder. Op gepaste afstand van het gezin houdt een bediende in jachtkostuum twee dode konijnen als jachttrofeeën omhoog. Aan de voeten van het echtpaar ligt het overige deel van de jachtbuit, bestaande uit twee hazen en drie fazanten. Schuin tegen de tafel staat een jachtgeweer met een kruitzak. Alles wijst erop dat het gezelschap net is teruggekeerd van de jacht. Een bruin paard met een witte bles en een rood zadel staat half verscholen in de bosschage links. Vier hazewindhonden en een bruin-wit gevlekte spaniël brengen dynamiek in de compositie. Rechts in de achtergrond verrijst een zeventiende-eeuws herenhuis met een hoge traptoren; linksachter is een gedeelte van een gebouw met classicistische architectuur zichtbaar. De figuren in de voorstelling zijn onderling verbonden door hun blikken en gebaren. De aangelijnde hond leidt de blik van de toeschouwer naar de jongen met de rode jas in het midden van de compositie. De wijze waarop de groep wordt gepresenteerd, refereert aan de hoge sociale status van het gezin. Jagen vormde in de eerste helft van de achttiende eeuw immers nog een privilege van de adel en de regentenstand.

In de veilingcatalogus wordt het werk omschreven als 'Flemish school circa 1740, The Hénin-Liétard family returning from the hunt'. Om te achterhalen wie er op het stuk staan, hadden de medewerkers van het veilinghuis gezocht naar een gezin dat in de stamboom voorkwam van de eigenaar, die het ingebrachte schilderij door vererving had verworven. Familietraditie schreef voor dat het vier leden waren van het Waals-Franse adellijke gezin De Hénin-Liétard, te weten François d'Alsace de Hénin-Liétard (1703-1776), zijn echtgenote Marie Catherine Joseph de Partz de Pressy (overleden 1741) en hun twee zonen Jean François Joseph (1733-1797) en Thierry (1741-1795).² Op een onderaan op de vergulde lijst bevestigd messing plaatje is een tekst gegraveerd met hun namen.³ Het bordje vermeldt als kunstenaar de volstrekt onbekende A.W. Vose en het jaartal 1742.⁴ Het tragische feit dat Marie tijdens de bevalling van haar jongste zoon overleed, maakt deze identificatie echter onrealistisch, of 'virtually improbable', zoals het in de veilingcatalogus wordt geformuleerd.⁵

Een zoektocht binnen de stamboom De Hénin-Liétard leidde vervolgens tot de hypothese, dat het een gezin in een andere tak van de familie betrof. Het zou gaan om Alexandre Gabriel Joseph de Hénin-Liétard (1681-1745), zijn echtgenote Gabrielle Françoise de Beauvau-Craon (1708-1758) en hun twee in de catalogus niet bij naam genoemde oudste zonen: Thomas Alexandre Marc (1732-1759) en Philippe Gabriel Maurice Joseph (1736-1804). Het gegeven dat de jongste zoon Charles Joseph Alexandre Parcelin (1744-1794) niet is afgebeeld, wees er volgens Christie's op dat het schilderij omstreeks 1740 was vervaardigd. Deze veronderstelling is echter moeilijk te rijmen met het feit dat de vier in de veilingcatalogus niet vermelde, vóór 1740 geboren dochters van het echtpaar – Marie Anne (1728-1800), Gabrielle Charlotte (geboren 1729), Elisabeth (1734-1761) en Louise Françoise (geboren 1738) – op het familieportret ontbreken.⁶ Bovendien lijken de echtelieden op het schilderij van ongeveer dezelfde (middelbare) leeftijd te zijn, terwijl Alexandre 27 jaar ouder was dan Gabrielle. De pogingen om de geportretteerden via de familiestamboom van de eigenaren te achterhalen, leidden dus niet tot een bevredigend resultaat. Dit voedde de gedachte dat men op een dood spoor was beland. Waren de geportretteerden eigenlijk wel telgen van het geslacht De Hénin-Liétard?

Nicolaas Verkolje, *Familieportret van Johan Diederik Pompe van Meerdervoort, Johanna Alida Pompe van Meerdervoort en hun dochter Maria Christina voor het Huis te Meerdervoort in Zwijndrecht*, 1724, olieverf op paneel, 77,9 x 60,9 cm, Dordrecht, Dordrechts Museum, inv. DM/007/883.

Medewerkers van Christie's probeerden ook antwoord te vinden op de vraag wie de vervaardiger van het ongesigneerde doek was. Het vermoeden bestond dat het was geschilderd door de in Delft geboren kunstenaar Nicolaas Verkolje (1673-1746), van wie verscheidene portretten met een buitenhuis in de achtergrond bekend zijn. Een fraai voorbeeld is het 1724 gedateerde kleurrijke portret van de Dordtse burgemeester Johan Diederik Pompe van Meerdervoort (1697-1749), zijn echtgenote Johanna Alida Pompe van Meerdervoort (1691-1744) en hun dochter Maria Christina (1723-1781) voor het Huis te Meerdervoort in Zwijndrecht, in de collectie van het Dordrechts Museum (afb. 2).⁷ Het in de achtergrond gedeeltelijk weergegeven buitenhuis stond op de plaats van het in 1723 op last van het echtpaar afgebroken middeleeuwse kasteel Meerdervoort.⁸ Geraadpleegde portretspecialisten verwierpen echter de toeschrijving aan Verkolje van het familieportret op de veiling in Parijs.⁹ Vergelijking met zowel groepsportretten als individuele portretten van Verkolje toont aan dat deze kunstenaar voor wat betreft compositie, kleurgebruik, de wijze waarop stoffen zijn geschilderd en qua achtergronden, heel anders te werk ging dan de meester van ons familieportret.¹⁰ Dat Christie's uiteindelijk koos voor 'Flemish school' had mogelijk te maken met het feit dat de familie De Hénin-Liétard in Vlaanderen actief was.

Het buitenhuis

Zowel in de zeventiende als in de achttiende eeuw lieten leden van de adel en de regentenstand zich soms portretteren met een kasteel of herenhuis in de achtergrond. Zo konden zij hun verbondenheid met het 'stamhuis' en de daarmee samenhangende status en macht etaleren.¹¹ Vaak was het ook een manier om het voornamelijk bezit en daarmee de rijkdom van de geportretteerden te tonen. Zo bezien zou het markante gebouw met de traptoren in de achtergrond van het schilderij dus een aanwijzing kunnen vormen voor de identificatie van de afgebeelde personen. Het vanaf de voorzijde in beeld gebrachte pand bestaat uit een dwarshuis, een traptoren en twee zijpaviljoens (afb. 3). Het dwarshuis, dat met zijn rijke,

Gerard Hoet I, *Familieportret van Pieter Quarles, Cornelia Splinter van Loenersloot en hun zonen Willem en Lodewijk, met een bediende en in de achtergrond het huis Vrijburg bij Voorburg*, detail, ca. 1727, olieverf op doek, 103,5 x 156,5 cm, Den Haag, Haags Historisch Museum, inv. 2016-0007-SCH.

decoratieve topgevel in het midden fungeert als hoofdhuis, heeft een souterrain, een hoofdverdieping en een hoog zadeldak, met rechts een trapgevel met bekronende schoorsteen en daarop een puntige schoorsteenhoed. De traptoren tussen het linker zijpaviljoen en het hoofdhuis is hoger opgetrokken als uitzichttoren en geeft toegang tot het souterrain, de hoofdverdieping, de zolder en de vliering. De hoofdingang vinden we in een toegangsportaal dat met de traptoren in verbinding staat. De zijpaviljoens steken ten opzichte van het hoofdhuis iets naar voren en worden bekroond door een schilddak met een schoorsteen in het midden en bolpirons op de uiteinden van de nok.

Nader onderzoek bracht aan het licht dat het hier het huis Vrijburg bij Voorburg betreft. Dit omgrachte, in Hollandse Renaissancestijl opgetrokken buitenhuis stond evenwijdig aan de Broeksloot ter hoogte van de huidige Oostenburgkade, tussen de Westenburgstraat en de Tuinluststraat, dus vlak bij de spoorlijn Voorburg - Den Haag.¹² Hoewel er van het huis Vrijburg, dat rond 1800 op last van grondspeculanten werd afgebroken, maar weinig afbeeldingen bestaan, kan het gebouw op het schilderij op basis van het beschikbare beeldmateriaal zonder enige twijfel als zodanig worden geïdentificeerd. Afgezien van het huis in de achtergrond van het hier behandelde groepsportret zijn er slechts vijf gezichten van Vrijburg bekend: vier tekeningen en één schilderij.¹³ Alle afbeeldingen dateren uit de achttiende eeuw. De vier topografische bladen tonen het huis vanaf de noordwestelijke

oever van de omstreeks de veertiende eeuw gegraven Broeksloot, die het water van de Voorburgse veengronden afvoerde. De voorzijde van het gebouw was van hieraf niet te zien, omdat het vrij toegankelijke zandpad langs dit water alleen zicht bood op de achterzijde en de zijgevels.

De Amsterdamse tekenaar Abraham de Haen (1707-1748) maakte in 1730 twee uitgewerkte tekeningen van het huis (afb. 4 en 5).¹⁴ Deze zullen zijn gebaseerd op schetsen die De Haen in mei 1730 ter plekke vervaardigde, toen hij samen met zijn leermeester Cornelis Pronk (1691-1759) op tekenreis was in Zuid-Holland.¹⁵ Van Pronk is geen uitgewerkte tekening van Vrijburg bekend, maar wel een 23 mei 1730 gedateerde schets van de achterzijde

4
Abraham de Haen, *De Broeksloot met het huis Vrijburg gezien vanuit het noordoosten*, 1730, pen en penseel in grijs, gewassen in grijs, 14,2 x 18,9 cm, Amsterdam, Rijksmuseum, inv. RP-T-1921-200.

5
Abraham de Haen, *De achterzijde van het huis Vrijburg*, 1730, pen in grijs, penseel in grijs en zwart, gewassen in grijs, 14,1 x 18,8 cm, Den Haag, Haags Gemeentearchief, inv. kl. A 2684.

van het huis (afb. 6).¹⁶ Waarschijnlijk zaten Pronk en De Haen vlak naast elkaar toen zij op die dag schetsen maakten van deze zijde van het gebouw. De vierde tekening betreft een 1757 gedateerd gezicht op het huis vanuit het westen van de in de hofstad geboren en getogen kunstenaar Paulus Constantijn la Fargue (1728-1782) (afb. 7).¹⁷ Op de achterzijde noteerde hij: 'Gezicht van 't Huis van Quarles, aan de Broek-Sloot bij Voorburg, van den Haag afkoomende te zien.' Op De Haens tekening in het Haags Gemeentearchief (afb. 5) en op de ter plaatse gemaakte schets van Pronk (afb. 6) zijn de verschillende bouwdelen

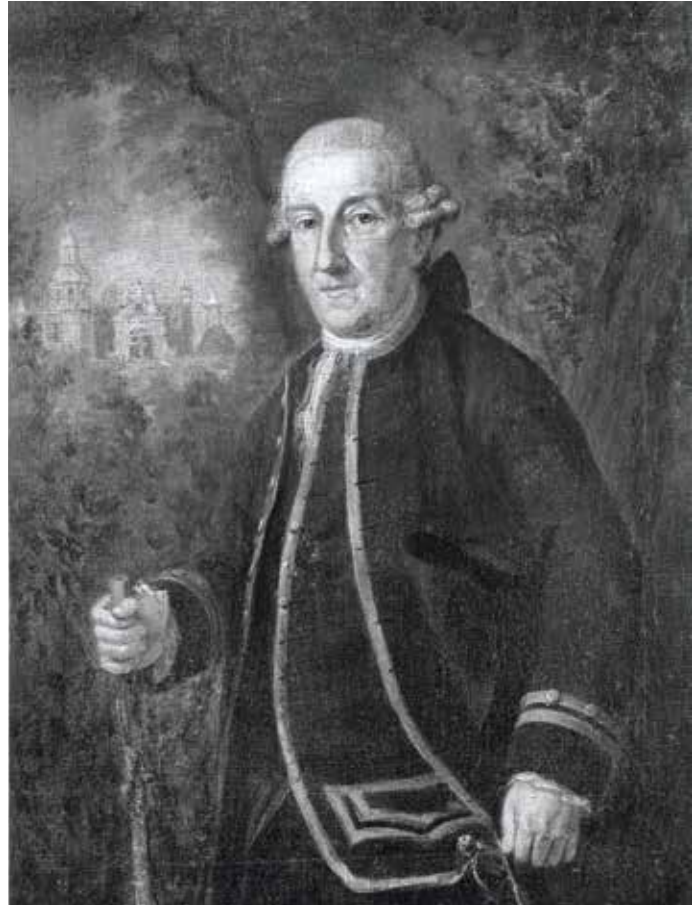
6
Cornelis Pronk, *De achterzijde van het huis Vrijburg*, 1730, grafiet, 15,6 x 19,4 cm, particuliere collectie.

7
Paulus Constantijn la Fargue, *De Broeksloot met het huis Vrijburg gezien vanuit het westen*, 1757, pen en penseel in bruin, sporen van zwart krijt, gewassen in bruin, 26,9 x 34,6 cm, Amsterdam, Rijksmuseum, inv. RP-T-1921-282.

Anoniem, *Portret van Willem baron Quarles de Quarles met links het huis Vrijburg*, ca. 1770, olieverf op doek, 42,5 x 33,5 cm, verblijfplaats onbekend.

– hoofdhuis, traptoren en zijpaviljoens – goed te herkennen. We zien dat het hoofdhuis ook aan de achterkant een grote topgevel in het midden heeft, maar hier in de vorm van een eenvoudige trapgevel. Het hoge dak is tussen twee zijtrapgevels gevat, hetgeen de symmetrie versterkt. De kleine uitbouw in de gracht met lessenaarsdak tussen halve trapgevels diende als secreet. De Haen liet de schoorsteen van het zuidwestelijke zijpaviljoen (rechts van de traptoren) weg. Deze is wél afgebeeld op de schets van Pronk (afb. 6) en op het hier besproken schilderij (afb. 3).

In een manuscript over Zuid-Hollandse kastelen en buitenhuizen uit circa 1730/1735 karakteriseerde Andries Schoemaker (1660-1735), de onvermoeibare amateurtekenaar, oudheidkundige en auteur van vele topografisch-historische geschriften, de buitenplaats onder zijn kopie van De Haens tekening van de achterzijde van het gebouw als volgt: 'Vryburg een voorname hofstede en deftig heerenhuys gelegen in Rynland by hetdorp [sic] voor bÿrg: in eenseer [sic] vermakelyke land streek: en is dÿs na t leeven getekent door Abraham de haan de jonge in t jaar 1730'.¹⁸ Behalve op het groepsportret is de voorzijde van Vrijburg voor zover bekend op slechts één ander kunstwerk in beeld gebracht, namelijk in de achtergrond van een omstreeks 1770 door een anonieme kunstenaar vervaardigd portret van Willem baron Quarles de Quarles (1717-1781). Een zwart-witfoto van dit schilderij, waarvan de huidige verblijfplaats onbekend is, bevindt zich in de beelddocumentatie van het RKD (afb. 8).¹⁹ Hoewel het souterrain en de hoofdverdieping schuil gaan achter begroeiing herkennen we van links naar rechts de schoorsteen op het dak van het linker paviljoen, de traptoren met uitzichtkamer, de rijke topgevel voor het zadeldak van het hoofdhuis, en het dak met de schoorsteen van het rechter paviljoen.

Op basis van de vier tekeningen en de twee schilderijen maakte de Utrechtse bouw-historicus Frans Kipp op verzoek reconstructietekeningen van het huis Vrijburg zoals het er omstreeks 1730 moet hebben uitgezien (afb. 9, 10 en 11).²⁰ Zijn tekeningen tonen een bijzonder gebouw, dat in al zijn eenvoud toch een speelse en sierlijke indruk maakt.

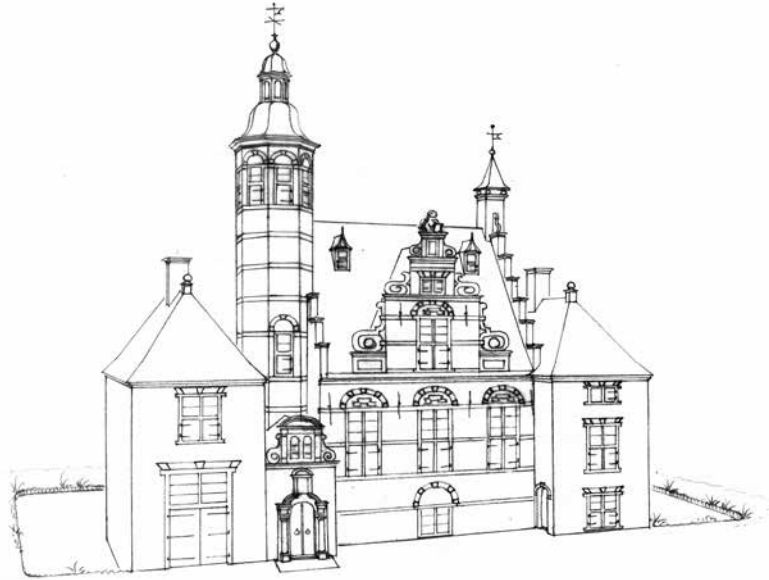
Op de hoofdverdieping vinden we de ontvangstkamer, met aan de voorzijde drie kruiskozijnen met luiken (afb. 9) en aan de achterzijde een groot kozijn met kleine ruitjes, waarvan het onderste deel twee openslaande deuren bevat (afb. 10). Laatstgenoemd type kozijn dateert niet uit de zeventiende, maar uit de achttiende eeuw. Het hoorde dan ook niet bij de oorspronkelijke zeventiende-eeuwse opzet, maar is volgens Kipp omstreeks 1725 tijdens een kleine verbouwing gerealiseerd. Tussen het hoofdhuis en het zuidwestelijke paviljoen (rechts op afb. 10) is een bescheiden tussenslid gevoegd met een halve trapgevel en een lessenaarsdak, met in het verlengde daarvan de traptoren en het ingangsportaal. Vanuit de uitzichtkamer bovenin de toren genoten de bewoners een magnifiek uitzicht. Zij konden bij helder weer in de verte Kasteel De Binckhorst en de buitenplaatsen De Werve en Hofwijck zien liggen, en ook de plaatsen Delft, Rijswijk, Den Haag, Voorburg en Leidschendam.

Een opmerkelijk detail is de buitentrap, die de deur in de uitzichtkamer op de traptoren verbindt met de deur in de zuidwestelijke zijgevel van het hoofdhuis ter hoogte van de vliering (afb. 5, 6, 7 en 10). De route naar de vliering liep dus buitenom: via de uitzichtkamer en de buitentrap. Het zuidwestelijke paviljoen fungeerde volgens Kipp als koetshuis met paardenstal en bovenwoning voor de koetsier. Het noordoostelijke paviljoen, dat vanaf het voorplein toegankelijk was via een deur in de zijgevel, bevatte bijruimten en vormde het woongedeelte voor de familie. De ramen van het souterrain staken boven het voorplein uit, dat samen met het huis was omgracht. In een transportakte uit 1650 werd het gebouw al beschreven als 'een huijsinge liggende rontom int water'.²¹ Op zijn 23 mei 1730 gedaateerde schets van het buitenhuis (afb. 6) schreef Pronk met een grafietstift '1621' en daaronder 'Vryburg'.²² Voor zover bekend is dit de vroegste vermelding van de naam van het herenhuis. Volgens Kipp past 1621 goed als bouwjaar en heeft de kunstenaar dit getal mogelijk gelezen op een jaartalsteen in de boog boven het zolderraam aan de achterzijde. Hij meent dat het gebouw in één bouwfase is opgetrokken en dus niet het resultaat is van een verbouwing van bijvoorbeeld een herenboerderij.²³

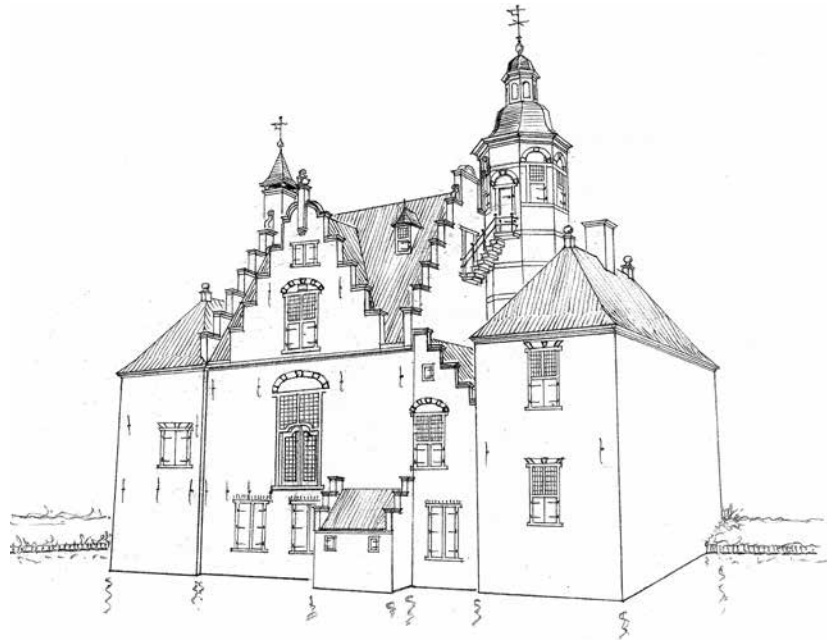
De Voorburgse historicus Kees van der Leer publiceerde in 2012 in het themanummer *Een speelse straat in West: 100 jaar Vrijburgstraat* van het tijdschrift *Historisch Voorburg* een interessant artikel over de buitenplaats Vrijburg.²⁴ De vroegst bekende eigenaar, Adriaen van der Myl (overleden in of even vóór 1641), was tijdens zijn werkzame leven secretaris van Maurits van Oranje (1567-1625), de stadhouder van de Republiek.²⁵ Vermoedelijk is Van der Myl degene geweest die het herenhuis aan de Broeksloot in 1621 heeft laten bouwen.²⁶ Tussen 1639 en 1642 liet Constantijn Huygens (1596-1687) daar niet ver vandaan, naar een ontwerp van Jacob van Campen (1596-1657) en hemzelf, het buitenhuis Hofwijck optrekken.²⁷ Huygens was destijds secretaris van Frederik Hendrik van Oranje (1584-1647), die Maurits in 1625 als stadhouder was opgevolgd. De secretarissen van deze opeenvolgende stadhouders bezaten dus beiden een buitenplaats bij Voorburg. Van der Myls weduwe Agneta van Couckelberch verkocht de buitenplaats in 1646 in twee afzonderlijke delen, die in latere archiefstukken Vrijburg en Vliënborg worden genoemd.²⁸ Op de kaart van 1712 van het hoogheemraadschap van Delfland door Nicolaas Cruquius (1678-1754) en zijn broer Jacob (1684-1706) zijn beide buitens te herkennen (afb. 12).²⁹ Hierop is ook de ten noordoosten van Vrijburg gelegen boerenhoeve aangegeven, die met een brug over de Broeksloot was verbonden met het daarnaast gelegen zandpad.

In de door Van der Leer in het Oud Rechterlijk Archief van Leidschendam-Voorburg gevonden verkoopakte uit 1724 wordt de buitenplaats als volgt beschreven: '[...] een hoffstede gelegen in desen ambagte [Voorburg] met een wél beplanten thúijn offte boomgaard groot ontrent agt hond land met een laan daar nevens aangelegen, met het huijs koetshúys, stallinge thúijnmanshúijs, en verder getimmerde daar aan gehoorende, strekkende int geheel uijtten noorden vande halve broeksloot zúijtwaart op ter halver Lijwegh [Prinses Mariannelaan] toe [...] ende dat met alle t'geene daar inne op en aan aart ende nagelvast is, uijtgesondert de behangsels [...]'.³⁰ De laan, die aan de lange zuidwestelijke zijde van het perceel lag, staat aangegeven op de kaart van de gebroeders Cruquius (afb. 12).

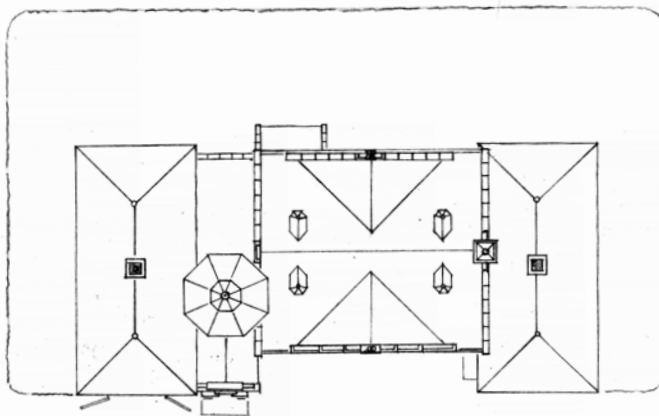
9
Frans Kipp, *Het huis Vrijburg*
omstreeks 1730 gezien
vanuit het zuiden, 2016,
reconstructietekening.

10
Frans Kipp, *Het huis Vrijburg*
omstreeks 1730 gezien
vanuit het westen, 2016,
reconstructietekening.

11
Frans Kipp, *Bovenaanzicht van het*
huis Vrijburg omstreeks 1730,
2016, reconstructietekening.

Nicolaas en Jacob Cruquius, *'t Hooge Heemraed Schap van Delflant'*, detail, gravure, 1701-1710 (uitgegeven in 1712), Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, inv. KW1036 B 3. Herkenningpunten zijn de Oude Kerk van Voorburg, de bebouwing langs de Herenweg en de buitenplaats Hofwijck met het gelijknamige buitenhuis. Boven de Vliet (onder) zien we de Voor Wegh (tegenwoordig: Westeinde), de Achter Wegh (tegenwoordig: Prinses Mariannelaan) en de Broeksloot met het daarnaast gelegen zandpad. Tussen de Achter Wegh en de Broeksloot liggen *Bethlehem* en *Vlieënburch*, en rechts daarvan, op een langwerpige, naamloos perceel, ligt de buitenplaats die wij kennen als *Vrijburg*. Het buitenhuis is zichtbaar op een omgracht stuk land. In 1728 zou de boerenhoeve met bijgebouwen ten noordoosten van het perceel bij de buitenplaats worden gevoegd.

Omgerekend komt de in de akte genoemde acht hont neer op 1,1 hectare grond. Aangezien de afstand tussen de Broeksloot en de Prinses Mariannelaan ongeveer tweehonderd meter bedraagt, zal het perceel circa 55 meter breed zijn geweest: een buitenplaats van bescheiden formaat.

De familie

Het huis op het familieportret blijkt de sleutel tot de identificatie van het gezin. La Fargue noemde *Vrijburg* op de achterzijde van zijn tekening 't Huis van Quarles' (afb. 7). Toen Willem baron Quarles de Quarles zich omstreeks 1770 liet portretteren (afb. 8), was hij de eigenaar. Willem had de buitenplaats met het herenhuis en de gelijknamige, ten noordoosten daarvan gelegen boerenhoeve in 1750 geërfd van zijn moeder Cornelia Splinter van Loenersloot (1677-1750), weduwe van Pieter Quarles (1677-1744). Toen Cornelia en Pieter elkaar op 29 juni 1716 in Rotterdam het jawoord gaven, waren zij respectievelijk 39 en 38 jaar oud. Cornelia was de weduwe van Barend van der Pot en hertrouwde dus.³¹ Willem kwam op 20 juli 1717 in het huis Torenveld in Oegstgeest ter wereld.³² Met de geboorte van Lodewijk (1719-1781) op 10 februari 1719 in Den Haag was het gezin compleet. In 1720 verwierf het echtpaar Quarles in dezelfde stad een huis op de zuidelijke hoek van de Lange Houtstraat en de Casuariestraat met het huidige adres Lange Houtstraat 7.³³ Vier jaar later kocht het echtpaar de Voorburgse buitenplaats *Vrijburg* voor 5.000 gulden (plus vijf procent opgeld) van de achttien erfgenamen van de in 1722 overleden Margaretha Rijckaert.³⁴ Aangezien het huis, zoals blijkt uit de hiervoor geciteerde verkoopakte van 1724, zonder de behangschilderingen werd opgeleverd, ligt het voor de hand dat Pieter en Cornelia opdracht hebben gegeven om nieuwe te vervaardigen. De overdracht en de inrichting van het huis kunnen aanleiding zijn geweest voor een kleine verbouwing, die resulteerde in een deurpartij met bovenlicht in de noordwestelijke gevel. Zoals hiervoor werd opgemerkt, dateert Kipp deze verbouwing op bouwhistorische gronden omstreeks 1725, hetgeen mooi aansluit op de eigenaarswisseling van 1724.

Aangezien 'Vrijburg' voor zover bekend pas in 1730 voor het eerst wordt vermeld, is het aannemelijk dat Pieter en Cornelia de naamgevers van het huis zijn. Mogelijk kozen zij in analogie met 'Hofwijck' voor een benaming, die verwijst naar een plek waar men

kan ontsnappen aan het drukke werkzame bestaan.³⁵ Door de aankoop van de boerenhoeve ten noordoosten van Vrijburg met ongeveer achttien hectare land in 1728 en de ten zuidwesten van Vliënborg gelegen boerenhoeve Bethlehem met ongeveer 21 hectare land in 1732 wisten zij hun Voorburgse bezittingen aanzienlijk uit te breiden.³⁶ Enkele jaren nadat zij de buitenplaats in eigendom hadden verkregen, lieten Pieter en Cornelia zich met hun zonen Willem en Lodewijk – en een vooralsnog onbekende bediende – vereeuwigen op het doek dat zich nu in het Haags Historisch Museum bevindt. Ervan uitgaande dat Willem en Lodewijk ongeveer tien en acht jaar oud zijn, zal het schilderij omstreeks 1727 zijn vervaardigd. Cornelia en Pieter waren toen ongeveer vijftig jaar, wat in overeenstemming is met hun postuur en gelaatstrekken. De oudste zoon Willem vormt de schakel tussen de twee schilderijen op afbeelding 1 en 8, aangezien hij op beide staat afgebeeld: op het familieportret als stamhouder in het centrum van de voorstelling en op het latere werk als heer van stand voor zijn bezit.³⁷

Het geslacht Quarles, dat oorspronkelijk afkomstig is uit het Engelse graafschap Norfolk, dankt zijn naam aan het in het noorden daarvan gelegen gelijknamige gehucht. In het begin van de zestiende eeuw vertakte de familie zich naar de plaats Ufford in het graafschap Suffolk en naar Londen, en in het begin van de zeventiende eeuw ook naar Noord-Amerika en de Republiek. De stamvader van de Nederlandse tak is de in Londen geboren John Quarles (1596-1646/1647), die als lid van de *Company of Merchant Adventurers of London* actief was in Delft en Rotterdam. In de laatstgenoemde stad trad hij in 1628 in het huwelijk met de burgemeestersdochter Petronella van Berckel (1607-1648). Pieter Quarles, de kleinzoon van John en Petronella, werd na een studie rechten in Leiden in 1701 advocaat van het Hof van Holland. Van 1705 tot 1712 was hij advocaat-fiscaal over 's lands vloot, van 1713 tot 1719 pensionaris van Gorinchem en van 1719 tot aan zijn overlijden in 1744 griffier domeinen van Holland. Vanaf 1722 diende hij bovendien als regent van het Sint Nicolaas Gasthuis in Den Haag.³⁸ Vanwege Pieters bewezen diensten aan de Rooms-Duitse keizer Karel VI (1685-1740) werd zijn oudste zoon Willem in 1751 door diens opvolger keizer Frans I Stefan (1708-1765) verheven tot baron van het Heilige Roomse Rijk. Hierna ging Willem als 'Quarles de Quarles' door het leven, terwijl zijn broer Lodewijk zich ter onderscheiding 'Quarles van Ufford' noemde. Willem is de stamvader van de baronale tak Quarles de Quarles en Lodewijk die van de titelloze tak Quarles van Ufford. De afstammelingen van de laatstgenoemde werden in 1815 bij koninklijk besluit verheven in de Nederlandse adel en voeren sindsdien het predicaat jonkheer of jonkvrouw.

De kunstenaar

Het familieportret is in de loop der tijd met verschillende kunstenaars in verband gebracht: de onbekende A.W. Vose, Nicolaas Verkolje (1673-1746) en – zoals verderop zal blijken – met Johannes Mijtens (circa 1614-1670). In de veilingcatalogus van 2016 staat het, zoals hiervoor al opgemerkt, omschreven als 'Flemish school circa 1740'. Deze toeschrijvingen zijn geen van alle juist. Met behulp van de achternaam van de geportretteerden bleek het eenvoudig om te achterhalen wie het stuk daadwerkelijk vervaardigde. Op een van de Hofstede de Groot fiches van het RKD staat een verwijzing naar een beschrijving van een door de veelzijdige kunstenaar Gerard Hoet I vervaardigd portret van de familie Quarles.³⁹ De passage is te vinden in het in 1751 gepubliceerde tweede deel van *De nieuwe schouburg der Nederlantsche kunstschilders en schilderessen* van de kunstenaar en kunstenaarsbiograaf Jan van Gool (1685-1763). Hierin worden maar liefst acht pagina's aan Hoet gewijd, die vanaf 1714 of het jaar daarop in Den Haag werkzaam was.⁴⁰ Van Gool schrijft: 'Het laetste groot Werk, door hem [Gerard Hoet I] gemaakt, was voor den Heer Quarles, in deszelfs Huis in de Houtstraet, bestaende in eenige Zolder- Schoorsteen- en Deurstukken, fraeie Basrelieven en ander bywerk; ook in een Familiestuk, vertonende de Afbeeltsels van den Heere Quarles, zyne Gemalinne en twee Zoontjes, die, met eenige bedienden, in een Chaizetje met een klein Paertje bespannen, van de Jacht komen; zynde alles zo geestig,

kunstig en natuurlyk, verbeelt, zo fix en vleiënt behandelt, dat het een lust om te zien is, en te meer lof verdient, om dat hy toen al hoog bejaert was.⁴¹ Het is evident dat Van Gool hier een beschrijving geeft van het portret, dat sinds kort tot de collectie van het Haags Historisch Museum behoort. Er staat wel een foutje in, want hij beweert dat er 'eenige bedienden' zijn weergegeven, terwijl het er maar één is. Van Gool beschreef het stuk ongetwijfeld vanuit zijn herinnering. Aangezien tijdens de restauratie in 2017 geen zware overschilderingen zijn aangetroffen, is het niet aannemelijk dat er ooit meerdere bedienden op het schilderij stonden afgebeeld.⁴²

Toen Hoet het schilderij vervaardigde, liep hij al tegen de tachtig. Hij was voor de familie Quarles zowel als portrettist als decoratieschilder actief. Volgens Van Gool maakte het 'Familiestuk' onderdeel uit van 'Het laetste groot Werk' van de kunstenaar, dat verder bestond uit plafondschilderingen, schoorsteen- en bovendeurstukken, grisailles, alsmede andere decoratieschilderingen voor het in 1720 aangekochte huis in de Lange Houtstraat. Mogelijk is het classicistische gebouw links op het familieportret een verwijzing naar dit stadshuis van de familie. Van Gool betoont zich zeer onder de indruk van de snelheid waarmee Hoet werkte: '[...] ja men kan zich niet genoeg verwonderen over den korten tyt, in welken hy dit slotwerk van zyn Kunstbedryf, om zo te spreken, als met eenen bevenden ouderdom, heeft ter uitvoer gebracht.'⁴³ Gerard Hoet I werd op 22 augustus 1648 geboren in Zaltbommel als zoon van de glasschilder Moses Hoet (circa 1623-1665/1674). Op zestienjarige leeftijd kreeg hij daar volgens de kunstenaar en kunstenaarsbiograaf Arnold Houbraken (1660-1719) schilderles van de in 1664 uit Italië teruggekeerde Warnard van Rijsen (1615/1635-1665/1681), die zelf in de leer was geweest bij Cornelis van Poelenburch (1594/1595-1667).⁴⁴ Hoet werkte achtereenvolgens in Zaltbommel (1664-1665), Den Haag (1672), Rees (1672), Kleef (1672), Brussel (1673-1674), Parijs (1674) en Utrecht (circa 1674-1714). Als tekenaar, etser en schilder van historiestukken, Bijbelse taferelen, mythologische en allegorische scènes, genrevoorstellingen, arcadische landschappen en portretten was hij van vele markten thuis. Volgens Van Gool 'vloeden hem de beelden schier uit het penseel, als de letters uit de penne van eenen vaerdigen Schryver [...]'⁴⁵ Behalve uit zijn werk als kunstenaar genoot hij inkomsten uit zijn activiteiten als kunsthandelaar.

Uit zijn in 1688 in Utrecht gesloten huwelijk met Francina More (overleden circa 1725) werden in die stad vier dochters en drie zonen geboren.⁴⁶ In navolging van hun vader kozen de oudste en de jongste zoon voor een carrière in de kunst: Hendrik Jacob (1693-1733) werd kunstenaar en Gerard jr. (1698-1760) kunsthandelaar en schrijver over kunst, hoewel hij ook als (amateur)kunstenaar enige naam heeft gemaakt.⁴⁷ Omdat het in Utrecht, zoals Van Gool meldt, 'zo wel ten opzichte van groot als klein Kunstwerk, hoe langer hoe slechter met de Kunst ging', verhuisde de oude Hoet in of kort na 1714 naar Den Haag.⁴⁸ Met 'groot kunstwerk' doelde de auteur waarschijnlijk op compleet beschilderde kamers en plafondstukken en met 'klein kunstwerk' op kabinetstukken.⁴⁹ De verhuizing naar de hofstad weerhield Hoet er niet van om nog in 1715 'sekere huijsinge met den annexen hoff en erff' op de zuidoostelijke hoek van de Zuilenstraat en de Lange Nieuwstraat in Utrecht aan te kopen.⁵⁰ In de transportakte van 25 juli van dat jaar wordt de nieuwe eigenaar vermeld als 'Gerard Hoed Konst Schilder en Commis van 's lands magazijnen tot Bommel'. De functie van toezichthouder van de magazijnen van het Staatse leger – in dit geval in Zaltbommel – gold waarschijnlijk als een erebaan. Hoet was overigens verbazingwekkend kort in bezit van het hoekhuis, want op 27 juli deed hij het al weer van de hand.⁵¹ Het verblijf in zijn nieuwe woonplaats legde hem geen windeieren, want 'Zo dra hy zich in den Haeg had gevestigd, raekte zyn kunstpenseel voor veele aenzienlyke Liefhebbers met roem en voordeel aen den gang'.⁵² Enige tijd voor zijn dood ging hij inwonen bij zijn zoon Gerard aan het Lange Voorhout.⁵³ Hij overleed op 2 december 1733 op 85-jarige leeftijd.

Er zijn slechts twee andere familieportretten van hem bekend. Het Rijksmuseum bewaart een verfiynd, door Hoet vermoedelijk in de jaren zeventig van de zeventiende eeuw op een ovaal stukje koper geschilderd portretje waarop Willem Adriaan van Nassau (1632-1705), zijn echtgenote Elisabeth van der Nisse (1639-1698) en drie van hun kinderen

Gerard Hoet I, *Familieportret van Hendrik Jacob van Tuyll van Serooskerke, Anna Elisabeth van Reede en hun kinderen Trajectina Anna Elisabeth en Reinoud Gerard*, ca. 1678, olieverf op doek, 84 x 116 cm, Oud-Zuilen (Stichtse Vecht), Slot Zuylen, inv. s 66.

zouden zijn afgebeeld.⁵⁴ Twee jong overleden kinderen van het echtpaar beeldde hij af als cherubijntjes in de wolken. Een veel groter portret op doek van circa 1678, verbeeldende Hendrik Jacob van Tuyll van Serooskerke (1642-1692), zijn echtgenote Anna Elisabeth van Reede (1652-1682) en hun kinderen Trajectina Anna Elisabeth (1675-1720) en Reinoud Gerard (1677-1729), behoort tot de collectie van Slot Zuylen (afb. 13).⁵⁵ De toeschrijving aan Gerard Hoet I van het portret van de familie Quarles dat de kunstenaar bijna een schildersleven later maakte, werd door portretspecialisten op basis van stilistische vergelijking met vroegere werken, waaronder de Van Tuyll-groep, aannemelijk geacht.⁵⁶ De passage in Van Gool overtuigde hen ervan dat hij inderdaad de schilder is. De identiteit van het gezin en van de kunstenaar zijn nu weer bekend, maar hoe kon het gebeuren dat deze in de vergetelheid waren geraakt en men er tot 2016 van uitging dat het een voorouderportret was van de niet aan de familie Quarles geparenteerde familie De Hénin-Liétard? Was er sprake van een cesuur in de eigendoms geschiedenis van het stuk, bijvoorbeeld als gevolg van een eerdere veiling?⁵⁷

Herkomst

Na het overlijden van Cornelia op 14 maart 1750 erfden haar zonen Willem en Lodewijk de bezittingen van hun ouders. De 4 mei 1750 gedateerde scheidingsakte van de nalatenschap bevindt zich in het archief van de families Quarles, Quarles de Quarles en Quarles van Ufford, dat in Het Utrechts Archief wordt bewaard.⁵⁸ Behalve een indrukwekkende lijst effecten vermeldt de akte onder de nummers 153 tot en met 159 de volgende onroerende goederen, ofwel 'Huysen Woningen en Landeryen':⁵⁹

nr. 153

Het stadshuis in de Lange Houtstraat in Den Haag: 'Het huis en erve mitsgaders Tuin Stalling en koetshuis, staande ende gelegen in s'Hage aan de oostzyde van de lange houtstraat, op de zuidhoek van de Sterling straat [de huidige Casuariestraat] [...]'

nr. 154

De buitenplaats Vrijburg, circa 1,1 hectare groot, met het gelijknamige huis in Voorburg: 'Een Hofstede of Buitenplaats, genaamt Vryburg met zijn Heere Huisinge, Tuinmans Huis, Stalling Tuin en Bogaarts groot circa een Morgen 200 Roeden, behalven de Moestuinen op de Boerehoef, of over de Broeksloot staande en gelegen in de ambagte van Voorburg [...]'

nr. 155

De direct ten noordoosten van de buitenplaats Vrijburg gelegen boerenhoeve, die na de aankoop in 1728 eveneens Vrijburg werd genoemd, met circa achttien hectare land in Voorburg: 'Een Woning mede genaamt Vryburg nevens de bovenstaande Hofstede gelegen met de annexe Landeryen in de veen en binne Polders, groot ontrent twintig Morgen ses Hond twee en veertig Roeden [...]'

nr. 156

De boerenhoeve Bethlehem met circa 21 hectare land in Voorburg: 'Een Woning genaamt Bethlehem met syne annexe Landeryen mede gelegen in de ambagte van Voorburg in de veen en binne Polders als de vorige groot ontrent vier en twintig Morgen, drie honderd negen en veertig Roeden [...]'

nr. 157

Het huis Oosterlee of Hof te Lier bij De Lier in het Westland met circa 34 hectare land bij De Lier en Naaldwijk: 'Een woning genaamt Oosterlee met syne annexe Landeryen gelegen in het Westland voor het grootste gedeelte onder De Lier, de rest onder Naaldwyk, groot ontrent veertig Morgen [...]'⁶⁰

nr. 158

De buitenplaats Groenestein met het gelijknamige huis, een boerenhoeve en circa 28 hectare land aan de Loosduinseweg in Den Haag: 'Een Woning en Hofstede genaamd Groenestein met syne Heere Huisinge Tuin Stallinge Boere Woning en annexe Landeryen staande ende gelegen in Haag ambagt aan de Losduinse weg [Loosduinseweg] even buiten s'Hage, groot ontrent drie en dertig Morgen [...]'

nr. 159

Vier stukken land bij Heenvliet, die oorspronkelijk eigendom waren van de familie van Johan van Halen (1608-1678), de grootvader van Cornelia: 'Vier partytjes Land, gelegen onder de Heerlijkheid van Heenvliet, welke Landeryen gekomen zijn uit de familie van overgrootvader Van Halen [...]'

Willem en Lodewijk ontvingen ieder 105.632 gulden en drie stuivers aan effecten en 'contante penningen' uit de erfenis.⁶¹ De buitenplaats Vrijburg, de gelijknamige boerenhoeve en Oosterlee vervielen aan Willem, en Bethlehem en Groenestein aan Lodewijk.⁶² Uit een door de broers aan de akte toegevoegd schrijven van 24 december 1762 blijkt dat ze om het huis in Den Haag en de gronden bij Heenvliet hadden geloot.⁶³ Willem was de gelukkige en compenseerde zijn broer hiervoor met 13.000 gulden. Gezien de vererving van het stadshuis aan Willem zouden we kunnen verwachten dat het daar aanwezige familieportret later in bezit kwam van zijn nazaten. In de akte staat echter de volgende overeenkomst: 'Het gemaakte silver, juweelen, rariteiten, meubelen en verdere imboel is by blinde loting of schikking ter wedersyds genoegen verdeelt.'⁶⁴ Het is dus denkbaar dat het niet in de akte genoemde schilderij op een niet nader te bepalen moment in bezit kwam van Lodewijk. Hoe het ook zij, in 1861 vinden we het bij zijn nazaten terug.⁶⁵

Op 12 december 1860 overleed in Den Haag op zeventigjarige leeftijd Quirina Jacoba Louise de Lange (1790-1860), weduwe van de in 1839 op 56-jarige leeftijd overleden

jhr. Louis Quarles van Ufford (1782-1839). Laatstgenoemde was een kleinzoon van de omstreeks 1727 geportretteerde Lodewijk: de jongen in het blauwe kostuum in het rijtuigje. Advertenties in het *Dagblad van Zuid-Holland en 's Gravenhage* van 31 maart en 5 april 1861 kondigden de veiling van de 'netten inboedel' van Quirina aan, die op 8 april plaatsvond in de woning van de weduwe, Korte Voorhout 14.⁶⁶ De inventaris bestond uit canapés, stoelen, meubels, gordijnen, ledikanten, matrassen, vloerkleden, haarden, kachels, een mangel, een pers en keukengerei; daarnaast uit Saksisch, Berlijns en Japans porselein, waaronder een eetservies en twee fraai beschilderde koffie- en theeserviezen; en ten slotte uit wapens uit Nederlands-Indië en door Frans Greenwood (1680-1763) van stip-pelgravures voorzien glaswerk. Precies een week later vond in hetzelfde huis ook de openbare verkoping plaats van de boeken- en kunstcollectie van het echtpaar, waarvoor door middel van advertenties in het *Dagblad van Zuid-Holland en 's Gravenhage* van 31 maart en in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* van 7 april aandacht was gevraagd. Op het titelblad van de veilingcatalogus, waarvan nog drie exemplaren bekend zijn, staat: 'catalogus van boeken, kaarten, prenten, portretten, teekeningen en schilderijen; nagelaten door wijlen den hoog wel geboren heer Jhr. L. Quarles van Ufford; waarvan de verkooping zal plaats hebben ten overstaan van den Notaris J. Bervoets, op Maandag, den 15 April 1861, des voormiddags ten elf en des avonds ten zes ure, door de boekhandelaars C. van Doorn en zoon, in het Korte Voorhout, n° 14, te 's Gravenhage. Te bezichtigen, Vrijdag en Zaterdag vóór de verkooping, van des voormiddags 11 tot des namiddags 8 uren.'

De catalogus vermeldt 22 schilderijen. Deze worden weliswaar niet afgebeeld, maar ons portret van de familie Quarles moet wel onder lotnummer dertien beschreven zijn: 'Meitens. (Door of naar) De terugkomst van de jacht, fraai en uitvoerig bewerkt stuk, op doek, hoog 1.04 el, breed 1.56 el, in zwarte lijst.'⁶⁷ Aangezien één el sinds de invoering van het Nederlands metriek stelsel in 1816 gelijk is aan één meter, komen de opgegeven maten bijna exact overeen met die van Hoets familieportret. Vermoedelijk wisten de erfgenamen van jhr. Louis Quarles van Ufford en Quirina Jacoba Louise de Lange niet dat op het schilderij dat zij ter veiling brachten hun overgrootvader, betovergrootvader, betovergrootmoeder en oud-oudoom stonden afgebeeld. Ook was men zich kennelijk niet bewust van het feit dat het door Gerard Hoet I was vervaardigd. Met 'Meitens' doelden de boekhandelaars op de Haagse portrettist Johannes Mijntens, wiens schildertrant wel enigszins doet denken aan die van de enkele decennia later geboren Hoet. Gezien de tussen haakjes geplaatste toevoeging 'Door of naar' waren zij niet zeker van deze toeschrijving. Omdat de drie bekende exemplaren van de catalogus van de veiling van 1861 niet zijn voorzien van aantekeningen over kopers en prijzen blijft ongewis wie het stuk verwierf.

In de catalogus van de veiling van 2016 in Parijs staat dat het afkomstig is uit de familie De Hénin-Liétard. Nu wil het toeval dat een achterkleinzoon van de op het messing plaatje vermelde Jean François Joseph d'Alsace de Hénin-Liétard in de jaren vijftig en zestig van de negentiende eeuw regelmatig in Den Haag vertoefde. Deze Simon Gérard Louis d'Alsace de Hénin-Liétard (1832-1891), *Prince de Hénin* en *Comte d'Alsace*, trouwde in 1852 in Amsterdam met Angélique Adelaïde Louise Caroline van Brienen (1832-1921). Hun oudste zoon Thierry Arnaud Laurent werd op 5 augustus 1853 in Den Haag geboren en op 16 juli 1855 zag hun tweede zoon Philippe Charles daar eveneens het levenslicht.⁶⁸ De vader van Angélique, de koopman en politicus Arnoud Willem baron van Brienen (1783-1854), woonde op Huys Clingendael in Wassenaar, dat ook na zijn overlijden in bezit van de familie bleef. Haar halfbroer Willem Diederik Arnoud Maria baron van Brienen van de Groote Lindt (1814-1873) liet in 1858 een imposant woonhuis verrijzen aan het Lange Voorhout, dat later verbouwd zou worden tot het welbekende Hotel Des Indes. Op 24 juli 1860 haalde de aankomst in Den Haag van het echtpaar d'Alsace de Hénin-Liétard zelfs de krant. De *Rotterdamsche Courant* van die dag meldde onder het kopje 's Gravenhage 23 julij' het volgende: 'Alhier zijn aangekomen en afgestapt [...] in het Hôtel Paulez de Prins en Prinses de Henin d'Alsace en gevolg, komende van Parijs.'⁶⁹ In het gerenommeerde Hotel Paulez op de hoek van het Korte en Lange Voorhout verbleef het echtpaar vlak bij Korte

Voorhout 14, waar Hoets familieportret toen nog hing. Vermoedelijk verwierven zij het schilderij op de veiling van 1861, of via een handelaar niet lang daarna. De locatie waar het stuk zich vóór de veiling van 2016 bevond, maakt deze veronderstelling plausibel.

In januari 2018 kon via een medewerker van het *Département Tableaux Anciens et du XIXème siècle* van de Parijse vestiging van het veilinghuis Christie's contact worden gelegd met een familielid van de vorige eigenaar. Deze liet weten dat het schilderij nog in 2016 te vinden was in het vijf kilometer ten noorden van Neufchâteau gelegen middeleeuwse *Château de Bourlémont* in het Franse departement Vosges in de noordoostelijke regio Grand Est. Het in 1769 door de eerder genoemde Jean François Joseph d'Alsace de Hénin-Liétard gekochte kasteel zou tot 1934 in bezit van de familie d'Alsace de Hénin-Liétard blijven, aangezien Thierry, de laatste eigenaar met deze achternaam en de oudste zoon van Simon en Angélique, in dat jaar overleed. Daarna was het familieportret in het bezit van de opvolgende, aan de familie d'Alsace de Hénin-Liétard gelieerde kasteel-eigenaren.⁷⁰ Het is aannemelijk dat Thierry het familieportret had geërfd van zijn ouders. Simon was na het overlijden van zijn vader Charles Louis Albert d'Alsace de Hénin-Liétard (1805-1860) eigenaar van het kasteel geworden. Omstreeks 1861 zal hij samen met Angélique hebben gezocht naar kunstwerken voor de inrichting van het immense gebouw. Vast staat dat op hun initiatief belangrijke renovaties en verbouwingen aan Bourlémont zijn uitgevoerd. Op een zeker moment zal het echtpaar de in de catalogus van 1861 genoemde 'zwarte lijst' hebben vervangen door een Franse vergulde lijst met gesneden ornamenten.⁷¹ In de tijd dat het schilderij eigendom was van Thierry moet men binnen de familie d'Alsace de Hénin-Liétard op de gedachte zijn gekomen, dat het een portret van het eigen voorgeslacht betrof. De tekst op het plaatje op de lijst laat daar in ieder geval geen misverstand over bestaan. Omdat men ervan overtuigd was dat het een voorouderportret was van de familie De Hénin-Liétard, werd het in de catalogus van de veiling in Parijs als zodanig gepresenteerd.

Inmiddels maakt het stuk deel uit van de collectie van het Haags Historisch Museum. Het bevindt zich op een steenworp afstand van het voormalige huis van de familie Quarles in de Lange Houtstraat. De Franse lijst met het curieuze plaatje herinnert aan de jaren waarin het schilderij in kasteel Bourlémont hing.

OVER DE AUTEUR

Laurens Schoemaker (1965) studeerde Nederlandse taal- en letterkunde aan de Universiteit Utrecht. Hij is als conservator Historische Topografie & Maritieme Schilderkunst werkzaam op de afdeling Onderzoek & Ontwikkeling van het RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis in Den Haag.

NOTEN

Met dank aan Patrick Larsen voor het kritisch lezen van eerdere versies van dit artikel en de Engelse vertaling van de samenvatting. Daarnaast dank aan Sabine Craft-Giepmans (RKD), Patricia Deiser (Haags Historisch Museum), Claire van den Donk (RKD), Rudi Ekkart, Cloé Faure (Christie's Parijs), Frans Kipp (gemeente Utrecht, afdeling

Erfgoed), Kees van der Leer (Historische Vereniging Voorburg) en Robert van Lit (Haags Historisch Museum).

- 1 Het was een van de drie schilderijen in *The Exceptional Sale* waarin voornamelijk meubels, beeldhouwwerken, zeldzame boeken en luxe gebruiksvoorwerpen onder de hamer kwamen. Toen kort voor de

veiling aan het licht kwam wie de geportretteerden waren en welke kunstenaar hen had vereeuwigd, stelde het Haags Historisch Museum alles in het werk om het stuk te verwerven, wat mede dankzij bijdragen van de Vereniging Rembrandt, het Sebastiaan Genootschap en de Geschiedkundige Vereniging Die Haghe lukte. Veiling Parijs

- (Christie's), 30-11-2016, nr. 27; RKDimages, nr. 281396. R.W.C. Dessing, 'Dromen van het buitenleven: 18de-eeuws familieportret door Gerard Hoet voor het Haags Historisch Museum', *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* (2017), nr. 3, pp. 28-29.
- 2 De gegevens over het gezin van François d'Alsace de Hénin-Liétard en Marie Catherine Joséphe de Partz de Pressy zijn afkomstig van de website gw.geneanet.org, entry 'François d'Alsace de Hénin Liétard' (geraadpl. op 4 april 2018).
- 3 Op het plaatje staat: 'François-Joseph d'ALSACE HÉNIN LIÉTARD Comte et Marquis d'ALSACE, Baron de FOSSEUX / Seigneur de DION le VAL, WAVRANS, Chambellan de sa Majesté Impériale / Dame Marie Catherine de PARTZ de PRESSY / Jean François-Joseph d'ALSACE HÉNIN LIÉTARD / Philippe Thierry d'ALSACE HÉNIN LIÉTARD / peints par A.W. VOSE . 1742'. De spelling van de namen verschilt enigszins, maar het betreft dezelfde personen.
- 4 Een kunstenaar met de naam A.W. Vose is voor zover bekend nergens gedocumenteerd.
- 5 Op de website gw.geneanet.org worden bovendien nog drie vóór 1741 geboren dochters van het echtpaar genoemd: Marie Thérèse Alix, Marie Françoise (overleden in 1777) en Dorothée.
- 6 De gegevens over het gezin van Alexandre Gabriel Joseph de Hénin-Liétard en Gabrielle Françoise de Beauvau-Craon zijn afkomstig van de website gw.geneanet.org, entry 'Alexandre Gabriel Joseph de Hénin-Liétard' (geraadpl. op 4 april 2018).
- 7 S. Paarlberg, 'Familieportret Pompe van Meerdervoort: Nieuwe aanwinst van Nicolaas Verkolje', *Bulletin Dordrechts Museum* 34 (2009), nr. 3, pp. 3-5; R.E.O. Ekkart, 'Nicolaas Verkolje als portretschilder', in: P. Knolle en E. Korhals Altes (red.), *Nicolaas Verkolje 1673-1746: De fluwelen hand*, Zwolle 2011, pp. 90-109, spec. pp. 98-99, nr. 16; RKDimages, nr. 125948.
- 8 In 1736 vervaardigde de jonge Dordtse kunstenaar Aert Schouman (1710-1792) een tegenhanger, waarop hij behalve Maria Christina ook haar jongere zussen Adriana (1728-1778) en Christina Elisabeth (1729-1805) portretteerde. In 2017 is dit werk eveneens opgenomen in de collectie van het Dordrechts Museum; RKDimages, nr. 125947.
- 9 Vriendelijke mededeling van Sabine Craft-Giepmans en Rudi Ekkart, najaar 2016.
- 10 Vriendelijke mededeling van Rudi Ekkart, 9 mei 2018. Over de portretten van Verkolje zie Ekkart 2011 (noot 7), pp. 90-109.
- 11 S. Coene, 'Het geportretteerde huis: Landhuizen op de achtergrond van portretten uit de zeventiende eeuw', *Virtus: Jaarboek voor Adelsgeschiedenis* 15 (2008), pp. 101-120.
- 12 De locatie van het huis Vrijburg kon hier worden bepaald op basis van een nauwkeurige vergelijking van de kadastrale kaart van Voorburg van 1832 met een recente satellietfoto van het gebied op Google Maps. De (verdwenen) buitenplaats bevond zich op de kadastrale percelen C-378 t/m C-384. Voor de plaatsbepaling zie ook K. van der Leer, 'Het oude "Huis te Vrijburg" aan de Broeksloot', *Historisch Voorburg* 18 (2012) nr. 1, pp. 4-37, 132-136, spec. p. 33 en p. 132, n 1 en 2.
- 13 Een topografisch onbetrouwbaar panoramagezicht over de Broeksloot op naam van Joris van der Haagen (1615-1669) wordt hier buiten beschouwing gelaten. Tekening, grafiet, penseel in grijs, 11 x 25,5 cm, Delft, Stadsarchief Delft, inv. 69720. Voor dit blad zie Van der Leer 2012 (noot 12), p. 19.
- 14 Voor afb. 5 zie C. Dumas, *Het verheerlijkt Den Haag: Achttiende-eeuwse aquarellen en tekeningen door de familie La Fargue en haar tijdgenoten*, Den Haag 1984, p. 123, nr. 91. Voor afb. 4 en 5 zie L.M. Schoemaker, 'Cornelis Pronk en Abraham de Haen in Zuid-Holland: Sporen van een tekenreis, mei 1730', in: E. Buijsen e.a. (red.), *Kunst op papier in de achttiende eeuw: Liber Amicorum aangeboden aan Charles Dumas ter gelegenheid van zijn 65ste verjaardag / Art on Paper in the Eighteenth Century: Liber Amicorum Presented to Charles Dumas on the Occasion of His 65th Birthday*, Zoetermeer 2014, pp. 206-217, spec. pp. 209-211; RKDimages, nrs. 242548 en 241660.
- 15 Voor deze reis zie Schoemaker 2014 (noot 14).
- 16 Voor deze tekening zie Schoemaker 2014 (noot 14), spec. pp. 206-209; RKDimages, nr. 242360.
- 17 RKDimages, nr. 241661. La Fargue maakte in 1757 ook een verwante tekening van de Broeksloot ter hoogte van Vrijburg waar het huis niet op te zien is; Den Haag, Haags Gemeentearchief, inv. gr. A 1144; RKDimages, nr. 287604. Met dank
- aan Charles Dumas voor de gegevens over de bladen van La Fargue.
- 18 Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, Album As-Zuid-Holland/Kastelen, sign. 78 C 53, fol. 104r; RKDimages, nr. 242488.
- 19 RKDimages, nr. 166149.
- 20 De reconstructie van het huis Vrijburg in de toestand van circa 1730 is gebaseerd op de tekeningen van De Haen en Pronk van de achterzijde van het pand (afb. 5 en 6), het gezicht vanuit het noordoosten van De Haen (afb. 4), het gezicht vanuit het westen door La Fargue (afb. 7) en op de voorstellingen van de voorzijde van het pand in de achtergrond van zowel Hoets familieportret (afb. 1) als het anonieme portret van Willem baron Quarles de Quarles (afb. 8).
- 21 Haags Gemeentearchief, Oud Rechterlijk Archief van Leidschendam-Voorburg (GALVORA), akte GALVb, ORAVb, inv. 7, fol. 152v. Zie Van der Leer 2012 (noot 12), pp. 13-14, 133, noot 34.
- 22 De opschriften in grafiet op het blad worden door Leonard Kasteleyn, die uitgebreid onderzoek verrichtte naar de handschriften van Cornelis Pronk en Abraham de Haen, op grafologische gronden aan Pronk zelf toegeschreven. Het opschrift 'Vrybürg' (rechtsboven, in pen in bruine inkt) is volgens Kasteleyn van de Amsterdamse kunstenaar en verzamelaar Jacobus Versteegen (1735-1795). Zie Schoemaker 2014 (noot 14), pp. 208-209. Voor de vergelijking van de handschriften van Pronk en De Haen zie L.P. Kasteleyn, 'Een pronkende Haen: Nieuwe toeschrijvingen van zes schetsboekjes van Cornelis Pronk (1691-1759) en Abraham de Haen (1707-1748) in het Rijksprentenkabinet', *Bulletin van het Rijksmuseum* 44 (1996), pp. 91-119.
- 23 Van der Leers suggestie dat de Waalse predikant François de Cupijff de la Berandière, die tussen 1646 en 1650 eigenaar van Vrijburg was, een eenvoudige woning heeft laten ombouwen tot een imponerend buitenverblijf, is volgens Kipp onjuist. Van der Leer 2012 (noot 12), pp. 12-13. Zie ook Dessing 2017 (noot 1), p. 28.
- 24 Van der Leer 2012 (noot 12).
- 25 Voor Adriaen van der Myl zie Van der Leer 2012 (noot 12), pp. 9-11. Over deze secretaris van Maurits van Oranje is weinig bekend. In de door Arie van Deursen geschreven biografie over Maurits komt hij niet voor. Zie A.T. van Deursen,

Maurits van Nassau 1567-1625: De winnaar die faalde, Amsterdam 2000.

- 26 Hierbij in het kort de eigendoms-geschiedenis van Vrijburg, die uitgebreid is beschreven in Van der Leer 2012 (noot 12). Van der Myls weduwe Agneta van Couckelberch verkocht de buitenplaats in 1646 in twee afzonderlijke delen, in latere archiefstukken Vrijburg en Vlijenburg genoemd. De Waalse predikant De Cupijff de la Berandière werd de eigenaar van het eerste deel (Vrijburg). Hij verkocht dit goed in mei 1650 voor 8.500 gulden aan de hoge diplomaat Cornelis Haga (1578-1654) en diens vrouw Alithea Brasser (1579-1655). Hun erfgenamen droegen het huis met het omliggende land in 1656 voor 11.000 gulden over aan Jacobus Rijckaert (1610-1671) en diens echtgenote Constance Bartolotti (1615-1679). Laatstgenoemden lieten het goed na aan hun ongehuwd gebleven oudste zoon Jacob Andries Rijckaert (ca. 1639-ca. 1712). Na diens overlijden verviel het aan zijn jongere zus Margaretha Rijckaert (1640-1722). Twee jaar na haar dood verkochten haar erfgenamen de buitenplaats aan Pieter Quarles en Cornelia Splinter van Loenersloot. Na het overlijden van Cornelia in 1750 erfde de oudste zoon Willem baron Quarles de Quarles Vrijburg en de gelijknamige in 1728 aan de buitenplaats toegevoegde boerenhoeve. Drie jaar na het overlijden van Louise Henriette van Wijhe (1726-1782), met wie Willem in 1757 trouwde, werd het landgoed met het herenhuis en de boerenhoeve door hun kinderen Pieter Willem Lodewijk baron Quarles de Quarles (1758-1826) en Henriëtte Philippine Wilhelmina Frederique barones Quarles de Quarles (1760-1822) voor 16.500 gulden verkocht aan mr. Thomas Johnson. Laatstgenoemde droeg het in 1790 voor 12.810 gulden over aan Johannes van Rosevelt, die het vijf jaar later voor 12.000 gulden verkocht aan mr. Samuel Anthony Gertner. Deze verkocht Vrijburg op 05-02-1796 voor 5.600 gulden aan Christiaan Danielsz van Wijkhuijsen, die het nog diezelfde dag voor hetzelfde bedrag van de hand deed aan de grondspeculanten Johan van Duijfhuijs en Jan Christiaan van den Bosch. Toen eerstgenoemde op 03-05-1800 daarvan een deel verkocht, was het herenhuis reeds afgebroken. Vandaar dat het buitenhuis Vrijburg op de kadastrale kaart van Voorburg van 1832 niet is aangegeven. De eveneens Vrijburg geheten boerderij (op perceel C-382) stond op de locatie van het huidige clubhuis van Scouting Livingstone-Miriam aan de Tuinluststraat en treffen we wel op de kaart aan. Het gebouw werd in 1929 aangekocht door de gemeente Voorburg en enkele jaren daarna gesloopt. Tegenwoordig herinnert de Vrijburgstraat in de wijk Voorburg West van de gemeente Leidschendam-Voorburg nog aan de buitenplaats. Voor de boerenhoeve Vrijburg zie M. Hooymans en H. van der Zon, 'Oosterlaan en Vrijburg: Een puzzel gelegd', *Historisch Voorburg* 19 (2013), nrs. 1/2, pp. 55-71.
- 27 Hemelsbreed bedroeg de afstand tussen de twee buitenhuizen ongeveer 625 meter.
- 28 Van der Leer 2012 (noot 12), p. 11.
- 29 Voor deze kaart zie M. Donkersloot-de Vrij, *Topografische kaarten van Nederland vóór 1750: Handgetekende en gedrukte kaarten, aanwezig in de Nederlandse rijksarchieven*, Groningen 1981, p. 159, nr. 806 blw. VII.
- 30 Haags Gemeentearchief, Oud Rechterlijk Archief van Leidschendam-Voorburg (GALVORA), akte GALVb, ORAVb, inv. 13, fol. 95v. De verkopers waren de achttien erfgenamen van Margaretha Rijckaert. De koper was Pieter Quarles. Zie Van der Leer 2012 (noot 12), pp. 23-25, 134, n 63.
- 31 *Nederland's Adelsboek* 90 (2002-2003), Po-Ra, p. 167.
- 32 Voor Torenveld zie W. Beelaerts van Blokland en C. Dumas, *De kasteeltekeningen van Abraham Rademaker*, Zwolle 2006, pp. 160, 456.
- 33 Zie www.haagsekaart.nl, entry '1725 - Lange Houtstraat 7' (geraadpl. op 4 april 2018). Lange Houtstraat 7 ontleent zijn monumentale waarde aan het uit de achttiende eeuw daterende voorste gedeelte met gevel in Lodewijk XIV-stijl. Van de door Gerard Hoet I vervaardigde decoratieschilderingen in het pand is geen spoor meer te bekennen. Tegenwoordig is hier het Kronenburgh MEAO College gevestigd, een particuliere school voor voltijd MBO opleidingen.
- 34 Van der Leer 2012 (noot 12), pp. 23-25; en noot 26.
- 35 Voor de naam Vrijburg zie ook Van der Leer 2012 (noot 12), pp. 20-21, 26.
- 36 Het Utrechts Archief, toegangsnr. 1140 (Families Quarles, Quarles de Quarles en Quarles van Ufford), inv. 23 (Akten van scheiding van de nalatenschap van Pieter Quarles en Cornelia Splinter 1750, 1783, 1784), akte 1750 (ongekapt), fol. 12r.
- De boerenhoeve Vrijburg werd op 23-03-1728 overgedragen; de boerenhoeve Bethlehem op 08-07-1732. Zie ook Van der Leer 2012 (noot 12), p. 26 en G. Langerak, 'Bethlehem, Reedenburg en Vreedenoord: Hoeven in het Westeinde', *Historisch Voorburg* 19 (2013), nrs. 1/2, pp. 51-54, spec. p. 52.
- 37 Dit latere portret van Willem zal binnen de tak Quarles de Quarles zijn vererfd. Ernst Wilhelm Moes vermeldt een anoniem portret van Willem in de collectie van 'Douair. Barones Quarles de Quarles geb. Martini van Geffen te Zeist'. Zie E.W. Moes, *Iconographia Batava: beredeneerde lijst van geschilderde en gebeeldhouwde portretten van Noord-Nederlanders in vorige eeuwen*, dl 2, Amsterdam 1905, nr. 6115(2). Deze jkvr. Geertruid Jacoba Martini van Geffen (1816-1897) was de weduwe van Anne Alexander baron Quarles de Quarles (1806-1887), de kleinzoon van de geportretteerde. Mogelijk verwijst Moes naar het hier behandelde portret van Willem met Vrijburg in de achtergrond. In 1961 is dit schilderij nog gesignaleerd bij Charlotte Henriette Louise barones Quarles de Quarles (1892-1978) in Aerdenhout (mededeling O.L. van der Aa, 21-04-1961, zie RKD, IB-fiche nr. 518500). Wellicht is het vererfd via Willem baron Quarles de Quarles, Louise Henriette van Wijhe, Pieter Willem Lodewijk baron Quarles de Quarles (1758-1826), Anna Henriëtte Wilhelmine Adelaide barones van Spaen la Lecq (1779-1853), Anne Alexander baron Quarles de Quarles, jkvr. Geertruid Jacoba Martini van Geffen, Pierre Guillaume Louis baron Quarles de Quarles (1853-1917), Margaretha Christina Agatha Johanna Scholten van Aschat (1857-1929), Victoire Elise Philippine Menno barones Quarles de Quarles (1885-1948) en Charlotte Henriette Louise barones Quarles de Quarles (1892-1978).
- 38 Voor de gegevens over Pieter Quarles zie *Nederland's Adelsboek* 90 (2002-2003), p. 167.
- 39 Hofstede de Groot fiche, nr. 1232768; RKD*Excerpts*, nr. 229556. De fiches zijn genoemd naar de Nederlandse kunsthistoricus Cornelis Hofstede de Groot (1863-1930), wiens nalatenschap leidde tot de oprichting van het RKD. Zij bevatten beschrijvingen van voornamelijk Nederlandse zeventiende- en achttiende-eeuwse kunstwerken en zijn raadpleegbaar middels de online database RKD*Excerpts*.
- 40 J. van Gool, *De nieuwe schouburg der Nederlantsche kunstschilders en schilderessen: Waer in de levens-*

- en kunstbedryven der tans levende en reets overleedene schilders, die van Houbraken, noch eenig ander schryver, zyn aengeteekend, verhaelt worden, dl 2, Den Haag 1751, pp. 415-422.
- 41 Van Gool 1751 (noot 40), pp. 417-418. Voor verwijzingen naar Van Gools beschrijving van het familieportret van Gerard Hoet I zie ook Moes 1905 (noot 37), nrs. 6113(1), 6114 en 6115(1).
- 42 De restauratie vond plaats in Den Haag en werd uitgevoerd door Gwendolyn Boevé-Jones en haar team van Studio Redivivus.
- 43 Van Gool 1751 (noot 40), pp. 420-421.
- 44 A. Houbraken, *De groote schouburgh der Nederlantsche konstschilders en schilderessen*, dl 3, Amsterdam 1721, pp. 239-242.
- 45 Van Gool 1751 (noot 40), p. 416.
- 46 Voor Francina More, Mor of Moor zie ECARTICO: www.vondel.humanities.uva.nl/ecartico/persons/24604. De kinderen van het echtpaar Hoet waren Helena Johanna (geboren 1689), Henrica (geboren 1690), Barta (geboren 1691), Hendrik Jacob (1693-1733), Jan Andries (geboren 1694), Barta (geboren 1696) en Gerard (1698-1760). Waarschijnlijk is de eerste dochter die Barta heette op jonge leeftijd gestorven, waarna de eerstvolgende dochter dezelfde naam kreeg. Voor Helena Johanna (gedoopt in de Catharijkekerk; doopinschr. 23-04-1689) zie Het Utrechts Archief, Burgerlijke stand gemeente Utrecht en van de voormalige gemeente Zuilen: retroacta doop- trouw- en begraafregisters, toegangsnr. 711, inv. 7, p. 428. De ouders wonen 'aende Ambacht straet op de gracht'. Dit is het huis met het huidige adres Ambachtstraat 2, een zeventiende-eeuws dwars bouwlagen, een kelder en een mansardedak. Het huis op de tegenoverliggende hoek met het huidige adres Kromme Nieuwegracht 14 komt mijns inziens niet in aanmerking, aangezien de ingang zich aan de grachtzijde bevindt. Voor Henrica (gedoopt in de Domkerk; doopinschr. 05-11-1690) zie Het Utrechts Archief, toegangsnr. 711, inv. 7, p. 499. De ouders wonen 'op den hoeck van de Ambacht straet' (Ambachtstraat 2). Voor Barta I (gedoopt in de Janskerk; doopinschr. 20-12-1691) zie Het Utrechts Archief, toegangsnr. 711, inv. 7, p. 545. De ouders wonen 'op den hoeck van Ambacht straet aan graft' (Ambachtstraat 2). Voor Hendrik Jacob (gedoopt in de Domkerk; doopinschr. 30-04-1693) zie Het Utrechts Archief, toegangsnr. 711, inv. 8-1, p. 211. De ouders wonen 'in de Juffre straet' (Lange of Korte Jufferstraat). Voor Jan Andries (gedoopt in de Domkerk; doopinschr. 07-12-1694) zie Het Utrechts Archief, toegangsnr. 711, inv. 8-1, p. 287, zonder vermelding van het adres van Gerard en Francina. Voor Barta II (gedoopt in de Domkerk; doopinschr. 12-08-1696) zie Het Utrechts Archief, toegangsnr. 711, inv. 8-2, p. 373. De ouders wonen 'in de Stroij steeg' (Strosteeg). Voor Gerard (gedoopt in de Domkerk; doopinschr. 06-03-1698) zie Het Utrechts Archief, toegangsnr. 711, inv. 8-2, p. 447. De ouders wonen 'in de Stroij: steeg' (Strosteeg).
- 47 Tijdens de veiling van de grote kunstcollectie van Gerard Hoet II in Den Haag op 25-08-1760 en volgende dagen kwamen maar liefst 59 tekeningen en 14 schilderijen van Paulus Constantijn la Fargue onder de hamer. Onder deze in opdracht van Hoet II vervaardigde (merendeels topografische) werken bevonden zich verscheidene Voorburgse gezichten. Vanwege het onderwerp van dit artikel trekt een schilderij met lotnummer 188, de tegenhanger van lotnummer 187, de aandacht: '187 Gezigt aan den Agterwegh van Voorburg, bezyden den Dam, door den zelfden [P.C. la Fargue]. Hoog 9½, breed 13¾ Duim [24,9 x 36 cm]. 188 Gezigt aan de Broeksloot, by de Plaats van den Heer Quarles, door den zelfden [P.C. la Fargue]. Zynde de Weërgeaë, en Grootte van 't voorgemelde [9½ x 13¾ duim = 24,9 x 36 cm]. Volgens de handgeschreven notities in de marge van een van de exemplaren van de veilingcatalogus in de bibliotheek van het RKD werden de twee schilderijen, waarvan de huidige verblijfplaats onbekend is, voor respectievelijk f 8.10.- en f 10.15.- afgeslagen aan 'Haasebroek'. Mogelijk is lotnummer 188 een geschilderde variant van La Fargue's tekening van Vrijburg in het Rijksmuseum (afb. 7), die overigens zelf niet op de veiling van 1760 werd aangeboden. Veiling Gerard Hoet II, Den Haag (Francken & Van Thol), 25 t/m 28-08-1760 (LUGT 1109). Voor de twee schilderijen van P.C. la Fargue zie ook G. Hoet en P. Terwesten, *Catalogus of naamlyst van schilderijen, met derzelver pryzen, zedert den 22. Augusti 1752. tot den 21. November 1768. Zo in Holland, als Brabant en andere plaatzen in het openbaar verkogt. Dienende tot een vervolg of derde deel op de twee deelen der uitgegevee cataloguen door wylen de heer Gerard Hoet; zynde hier agter gevoegt: catalogus van een gedeelte van 't vorstelyk kabinet schilderyen [...]*, Den Haag 1770, p. 233, nrs. 177 en 178.
- 48 Van Gool 1751 (noot 40), p. 415.
- 49 Vriendelijke mededeling van Richard Harmanni, 3 mei 2018.
- 50 Het Utrechts Archief, Archief stadsbestuur van Utrecht 1577-1795, toegangsnr. 702, inv. 3243-200 (registers van transporten en plechten), 25-07-1715, pp. 240-242, spec. p. 240. Het huidige pand op deze hoek dateert van 1871.
- 51 Het Utrechts Archief, Notarissen in de stad Utrecht 1560-1905, toegangsnr. 34-4, inv. U151a001. Uit een procuratie van 22-09-1717 blijkt dat de nieuwe eigenaar nog 775 gulden aan Hoet moest betalen, zie Het Utrechts Archief, toegangsnr. 34-4, inv. U151a002.
- 52 Van Gool 1751 (noot 40), p. 415.
- 53 Van Gool 1751 (noot 40), p. 418. Gerard Hoet II woonde in het huis met het huidige adres Lange Voorhout 60, dat hij in 1726 had gekocht. In 1759 verwierf hij het aangrenzende pand (Lange Voorhout 62). Zie J.H. Buzaglo, 'Bijdragen tot de geschiedenis der Portugeesche Israëlieten en hunner gemeenten te 's-Gravenhage van ± 1690 tot ± 1730', *Jaarboek Die Haghe* (1939), pp. 26-111, spec. p. 72.
- 54 R. van Luttervelt, 'Een familieportret van Willem Hadriaan van Nassau-Odiëck', *Historia, maandblad voor geschiedenis en kunstgeschiedenis* 13 (1948), nr. 4, pp. 73-74; P.J.J. van Thiel e.a., *All the paintings of the Rijksmuseum in Amsterdam: A completely illustrated catalogue*, Amsterdam/Maarssen 1976, p. 280, nr. A 163; design. r.o.: 'G:Hoet', olieverf op koper, 12 x 9,5 cm; Amsterdam, Rijksmuseum, inv. SK-A-163; RKDimages, nr. 15748.
- 55 A. van der Goes en J. de Meyere (red.), *Op stand aan de wand: Vijf eeuwen familieportretten in Slot Zuylen*, Maarssen 1996, pp. 78-79, nr. 15 en p. 123, nr. 53; RKDimages, nr. 15738.
- 56 Vriendelijke mededeling van Sabine Craft-Giepmans en Rudi Ekkart, najaar 2016.
- 57 Ik dank Rudi Ekkart voor zijn suggestie dat er vermoedelijk sprake was van een cesuur in de eigendomsgeschiedenis als gevolg van een veiling. Vriendelijke mededeling, najaar 2016.
- 58 Het Utrechts Archief, toegangsnr. 1140, inv. 23, akte 1750 (ongekäft), fol. 1r t/m fol. 22v.
- 59 Het Utrechts Archief, toegangsnr. 1140, inv. 23, akte 1750 (ongekäft), fol. 11v, 12r en 12v, nrs. 153 t/m 159.

- 60 Abraham de Haen tekende het huis Oosterlee in 1728. Zie Arnhem, Gelders Archief, inv. 1551-933; RKD*Images*, nr. 287572. Andries Schoemaker kopieerde De Haens blad twee maal. Zie hiervoor Den Haag, Koninklijke Bibliotheek, Album As-Zuid-Holland/Kastelen, sign. 78 C 53, fol. 252r; RKD*Images*, nr. 287585, en Amsterdam, Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, Album As-Zuid-Holland/Kastelen IV, fol. 332r; RKD*Images*, nr. 287594.
- 61 Het Utrechts Archief, toegangsnr. 1140, inv. 23, akte 1750 (ongekaft), fol. 17r en 20r.
- 62 Voor de vererving van Vrijburg en Oosterlee aan Willem, en Groenestein en Bethlehem aan Lodewijk zie Het Utrechts Archief, toegangsnr. 1140, inv. 23, akte 1750 (ongekaft), fol. 20v en 21r. Voor de vererving van Vrijburg aan Willem zie ook Van der Leer 2012 (noot 12), pp. 29-30. Voor de vererving van Bethlehem aan Lodewijk zie tevens Van der Leer 2012 (noot 12), p. 29 en Langerak 2013 (noot 36), p. 52.
- 63 Het Utrechts Archief, toegangsnr. 1140, inv. 23, akte 1750 (ongekaft), fol. 22v.
- 64 Het Utrechts Archief, toegangsnr. 1140, inv. 23, akte 1750 (ongekaft), fol. 21r.
- 65 Indien het familieportret na het overlijden van zijn ouders in bezit kwam van Lodewijk, dan is het aannemelijk dat het via zijn oudste zoon Willem Quarles van Ufford (1751-1826) en diens eerstgeboren zoon jhr. Louis Quarles van Ufford (1782-1839) is vererfd.
- 66 Ten gevolge van het geallieerde bombardement van 03-03-1945 op het Bezuidenhout en het Korte Voorhout is dit pand verloren gegaan.
- 67 Veiling jhr. Louis Quarles van Ufford en Quirina Jacoba Louise de Lange, Den Haag (C. van Doorn en zoon), 15-04-1861, nr. 13. De drie exemplaren van de catalogus bevinden zich in het RKD, het Rijksmuseum en de Universiteitsbibliotheek Utrecht.
- 68 Deze gegevens zijn afkomstig van de website gw.geneanet.org, entry 'Simon Gérard Louis d'Alsace de Hénin-Liétard' (geraadpl. op 4 april 2018).
- 69 De aankomst van 'de prins de Henin Alsace van Parijs' in Hotel Paulez werd dezelfde dag ook vermeld in het *Nieuw Amsterdamsch handels- en effectenblad*.
- 70 De namen van de eigenaren van het schilderij vanaf 1934 tot 2016 zijn bekend bij de auteur, maar worden hier vanwege de privacy niet vermeld.
- 71 Hubert Baija, senior restaurator lijsten en vergulding bij het Rijksmuseum, bevestigt de Franse oorsprong van de huidige lijst op basis van een foto. E-mailcorrespondentie januari/februari 2018.

SUMMARY

In 2016 an eighteenth-century family portrait was sold at Christie's in Paris, which was described as 'Flemish school circa 1740, The Hénin-Liétard family returning from the hunt'. In this article, the author shows that the house in the background must be Vrijburg near Voorburg. This building is the key to the correct identification of the portrayed family. It can be found in four eighteenth-century drawings and in a portrait of Willem baron Quarles de Quarles, painted around 1770. He was the oldest son of Pieter Quarles and Cornelia Splinter van Loenersloot, and the brother of Lodewijk Quarles van Ufford. Hence the family portrait in question – painted around 1727 – shows the owners of Vrijburg, Pieter and Cornelia, together with their sons Willem and Lodewijk, and a servant.

In the past, the painting has been attributed to Nicolaas Verkolje and Johannes Mijntens, but thanks to an entry by Jan van Gool in his *De nieuwe schouburg der Nederlantsche kunstschilders en schilderessen* (1751), we know that it was the painter Gerard Hoet I who depicted the Quarles family. In 1861, the work was sold at the public sale of the collection of Quirina Jacoba Louise de Lange, widow of Louis Quarles van Ufford. The latter was a grandson of Lodewijk Quarles, who is the blue-costumed boy in the portrait. Notably, the sitters' names are not mentioned in the catalogue.

It is very likely that the portrait was acquired at the auction (or soon thereafter) by Simon Gérard Louis d'Alsace de Hénin-Liétard and his wife Angélique Adelaïde Louise Caroline van Brienen, who stayed in The Hague on a regular basis in the 1850s and -60s. Thus the painting of the Quarles family became part of the collection of Château de Boulémont in the French region of Vosges, later owned by their son Thierry d'Alsace de Hénin-Liétard. After his death in 1934 the work stayed in the castle until 2016. As a result of the identification by the author, the Historical Museum of The Hague became interested and it managed to acquire the piece at the above mentioned auction. It is now on public display within a stone's throw from the former house of the Quarles family in the Lange Houtstraat, where it hung on the wall in the eighteenth century.